

УДК 342.951:351.82

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.19.15>

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ

Сергієнко Наталія Артурівна,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри публічного
та приватного права
(Київський університет імені Бориса
Грінченка, м. Київ, Україна)

Наукову статтю присвячено проблематиці організації системи примусового виконання рішень в Україні. В науковій статті наведені класифікації систем примусового виконання рішень, звернута увага на системі організації примусового виконання рішень в окремих європейських державах, верифіковано систему організації примусового виконання рішень, яка існує нині в Україні. Організація системи примусового виконання рішень в Україні представлена системою державних органів примусового виконання – органів державної виконавчої служби, де обіймають посади державні виконавці, які безпосередньо примусово виконують рішення, та системою приватних суб'єктів примусового виконання рішень – приватних виконавців. Під час дослідження теми наукової статті вдалося встановити, що неможливим є одночасне примусове виконання того ж самого рішення державним виконавцем та приватним виконавцем, тобто одночасно і в системі державних органів примусового виконання, і в системі приватних суб'єктів примусового виконання рішень. У сучасних реаліях зв'язок вузлових елементів в організації системи примусового виконання рішень (системи державних органів примусового виконання та системи приватних суб'єктів примусового виконання) ґрунтується на тому, що чинне законодавство не містить виконавчої процедури щодо одночасного примусового виконання того ж самого рішення в системі державних органів примусового виконання та в системі приватних суб'єктів примусового виконання рішень. Проте цілком можливим є трансфер виконавчих проваджень / виконавчих документів між системою державних органів примусового виконання та системою приватних суб'єктів примусового виконання в порядку, передбаченому законом (механізм передачі виконавчих документів і виконавчих проваджень). Найвні підстави вести мову про можливість інформаційної взаємодії між приватним виконавцем та органом ДВС як репрезентаторами системи приватних суб'єктів примусового виконання та системи державних органів примусового виконання. Проте така взаємодія має бути обоюдною. Тож доцільним видається розширення кола суб'єктів, від яких виконавець має право отримувати дані (зокрема включення до такого кола суб'єктів незалежної професійної діяльності).

Ключові слова: рішення, примусове виконання рішень, виконавче провадження, система примусового виконання, організація системи примусового виконання рішень.

ON THE QUESTION OF ORGANIZATION THE DECISION COMPULSORY EXECUTION SYSTEM IN UKRAINE

Sergiienko Nataliia Arturivna,
Candidate of Legal Sciences,
Senior Lecturer at the Department of
Public and Private Law
(Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv,
Ukraine)

The scientific article is devoted to problems of organization the decision compulsory execution system in Ukraine. In the scientific article the classifications of decision compulsory execution systems are viewed, the attention is put on the organization the decision compulsory execution system of some European states, contemporary organization of the decision compulsory execution system of Ukraine is verified. In Ukraine the organization of decision compulsory execution system is represented by the system of government bodies of compulsory execution – state executive bodies, where government executors have posts, who directly execute decisions, and by the system of private subjects of compulsory execution – private executors. During the exploration of the theme of the scientific article it has become possible to state, that it is impossible to execute compulsorily decision from the side of government executor and from the side of private executor at the same time, consequently, at the same time in the system of government bodies of compulsory execution and in the system of private subjects of compulsory execution. In a modern reality the connect of key elements of organization the decision compulsory execution system – the system of government bodies of compulsory execution and the system of private subjects of compulsory execution grounds on that fact, that current legislation doesn't provide the executive procedure for simultaneous compulsory execution the same decision in the system of government bodies of compulsory execution and in the system of private subjects of compulsory execution the decisions. However, it is possible to transport executive cases / executive documents between the system of government bodies of compulsory execution and the system of private subjects of compulsory execution (the mechanism of transfer of executive documents and executive cases). There are grounds to speak about possibility of informational interaction between private executor and the body of GES as the representatives of the system of private subjects of compulsory execution and the system of government bodies of compulsory execution. Although, this interaction is to be mutual. So it is advisable to spread the circle of subjects, who can give data to executor (subjects of independent professional activities are to be in this circle).

Key words: decision, compulsory execution of decision, executive process, system of compulsory execution, organization of system of compulsory execution decision.

Постановка проблеми. Організація будь-якої діяльності є вагомим фактором у здійсненності та ефективності такої діяльності, і примусове виконання рішень не є винятком. Віктор Володимирович Налуцишин та Володимир Вікторович Налуцишин, здійснюючи аналіз організації і здійснення виконання рішень судів в окремих державах Європейського Союзу, зазначають про класифікацію системи примусового виконання за способом організації діяльності судового виконавця. За вказаним критерієм системи примусового виконання в державах Європейського Союзу можна поділити на державну, приватну і змішану [1, с. 79]. Наведені вчені-юристи відзначають, що державна система примусового виконання (публічно-правова модель виконавчого провадження) діє в Німеччині, Данії, Фінляндії, Швеції та інших державах.

Статус державного службовця забезпечує судовому виконавцю можливість наділення публічною владою і владними повноваженнями, доступ до закритої інформації, а також взаємодію в процесі роботи з іншими державними органами. Зазвичай функції із примусового виконання покладаються на посадових осіб, які працюють в органах судової влади, будучи посадовими особами судової системи, або виконавчої влади, як правило, при органах юстиції. У Фінляндії органи примусового виконання належать до системи виконавчої влади. За публічно-правовою моделлю виконавчого провадження ці функції покладено на спеціальні правоохоронні органи. Однак при примусовому виконанні судових рішень можливе використання послуг приватних осіб, наприклад, для розшуку майна боржника [1, с. 79]. Приватно-правова модель побудована на тому, що судовий виконавець є вільним професіоналом, який самостійно організовує свою діяльність і несе при цьому повну майнову відповідальність за результати своєї роботи. У Бельгії, Угорщині, Італії, Латвії, Литві, Люксембурзі, Нідерландах, Польщі, Румунії, Словаччині, Словенії, Франції, Естонії судові виконавці є приватними особами, які працюють за ліцензією [1, с. 80-81]. Управління судовими виконавцями здійснюють регіональні та національні палати як органи самоврядування [2, с. 47]. Змішана модель виконання судових рішень характеризується поєднанням ознак публічно-правової та приватноправової моделей з одночасним функціонуванням системи державних і приватних виконавців, що діють або паралельно, або з певним розподілом компетенції відповідно до вимог національного законодавства [3]. За такою класифікацією українська система примусового виконання рішень відноситься до змішаної системи примусового виконання рішень, оскільки примусове виконання рішень покладено на органи ДВС та на приватних виконавців (стаття 1 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень судових рішень і рішень інших органів»). А між тим потребує детального вивчення організація системи примусового виконання рішень в Україні, адже від її стану безпосередньо залежить ефективність примусового виконання рішень, отже, й ефективність реального відновлення прав, свобод, інтересів осіб.

Питання організації системи примусового виконання рішень в Україні, вивчення іноземного досвіду в цій сфері були предметом наукових досліджень О. С. Ткачука, Н. В. Шелевер, С. О. Короєда та інших науковців-юристів. Однак, сфера організації системи примусового виконання рішень в Україні потребує подальших наукових розробок, враховуючи, зокрема, її актуальність та нагальність.

Метою статті є дослідження організації системи примусового виконання рішень в Україні; **завданням** – вивчення зв'язку і взаємодії між системою державних органів примусового виконання та системою приватних суб'єктів примусового виконання рішень, тобто «перехресний» зв'язок і взаємодію вузлових елементів системи примусового виконання рішень.

Виклад основного матеріалу. О.С. Ткачук, аналізуючи реформування вітчизняної моделі примусового виконання рішень (зокрема у зв'язку з наданням приватним виконавцям повноважень на примусове виконання рішень), резонно завертає увагу на те, що запропонована система є змішаною за критерієм альтернативності, адже за загальним правилом особа матиме право обирати, до якого з органів звертатися, проте окремі категорії справ віднесені до компетенції тільки державних виконавців [3]. Як видається, в такій альтернативності (за виключенням випадків, коли законом встановлено виключну компетенцію державного виконавця на примусове виконання певних рішень) розкривається й один із принципів виконавчого провадження – диспозитивність, що, вочевидь, характеризується не лише тим, що саме особа, зазначена як стягувач у виконавчому документі (або її представник чи особа, яка діє на захист прав

інших осіб на підставі закону) мають пред'являти виконавчий документ щодо примусового виконання, а й тим, що такі особи управнені обирати як формат у рамках системи примусового виконання (пред'являти виконавчий документ щодо примусового виконання до органу ДВС чи до приватного виконавця), так і суб'єкта примусового виконання (у випадках, передбачених законом, наведені особи можуть обирати, до якого саме органу ДВС, приватного виконавця пред'являти виконавчий документ до примусового виконання). Зокрема, за частиною 1 статті 24 Закону України «Про виконавче провадження» право вибору місця відкриття виконавчого провадження між кількома органами державної виконавчої служби, що можуть вчиняти виконавчі дії щодо виконання рішення на території, на яку поширюються їхні функції, належить стягувачу; за частиною 1 статті 27 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень судових рішень і рішень інших органів» фізичні або юридичні особи мають право вільного вибору приватного виконавця з числа тих, відомості про яких внесено до Єдиного реєстру приватних виконавців України з урахуванням суми стягнення та місця виконання рішення, визначеного Законом України «Про виконавче провадження».

Залежно від того, чи є органи примусового виконання єдиною системою в державі, яка централізована по вертикалі, або ж від існування кількох самостійних органів, відокремлюються централізовані та децентралізовані системи виконання рішень. Сутність централізованої системи полягає в тому, що примусове виконання здійснюється одним із однорідних органів виконання рішень, котрий, однак, або може належати до виконавчої влади, або перебувати у віданні судів, або функціонувати на приватно-правовій основі. Децентралізовані системи натомість характеризуються дискрецією, яка проявляється в тому, що різні органи примусового виконання здійснюють різні виконавчі дії [3]. Враховуючи наведене в сукупності, варто погодитись із О.С. Ткачуком, що така система є змішаною децентралізованою за предметним критерієм [3].

Розглядаючи особливості виконавчого провадження в країнах Європейського Союзу, Н. В. Шелевер зазначає, що на підставі аналізу особливостей виконавчого провадження в таких країнах Європейського Союзу, як Німеччина, Італія, Франція, Угорщина, ми дійшли висновку, що в ЄС діє ефективна система виконання судових рішень і рішень інших суб'єктів владних повноважень. Інститут приватних виконавців забезпечує краще виконання виконавчих документів, ніж орган, уповноважений на це державою [4]. Подібного погляду дотримуються Віктор Володимирович Налуцишин та Володимир Вікторович Налуцишин; на їхню думку приватно-правова система виконання юрисдикційних актів більш пристосована до потреб функціонування суспільства й держави, здійснення господарської діяльності суб'єктами цивільного обороту, що гарантує в більшості випадків своєчасне виконання судових рішень [1, с. 83]. Як здається, важко однозначно з'ясувати, яка саме модель організації системи примусового виконання рішень є ефективнішою, особливо враховуючи нормативно-правове регулювання, впроваджене в Україні. Зокрема в Україні приватні виконавці не наділені повноваженнями на примусове виконання цілої низки рішень (наприклад, див. ч. 2 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження»), тож вести мову про те, хто ефективніше виконував би відповідні рішення, немає підстав.

Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015, передбачає реорганізацію системи виконання судових рішень і підвищення ефективності виконавчого провадження, зокрема через забезпечення рівноцінної конкуренції між державними та приватними виконавцями судових рішень і дотримання балансу повноважень приватних і державних виконавців [5]

(див. п. п. 5.7. цієї Стратегії). А конкуренція – це змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями; окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку (див. визначення економічної конкуренції у ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»). Проте така конкуренція навряд чи повноцінно можлива за відсутності у приватних виконавців абсолютної рівності в повноваженнях з державними виконавцями. В цьому контексті влучно зазначає С. О. Короед: основним чинником визначення правового статусу приватного виконавця є коло судових рішень, примусове виконання яких приватні виконавці не мають право здійснювати. Перелік таких судових рішень наведено в ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження». Проте зазначені відмінності в правовому статусі приватних і державних виконавців обумовлені не особливостями процедури здійснення виконавчих дій, а матеріально-правовою природою судових рішень, і визначають лише загальну компетенцію приватного виконавця стосовно наявності чи відсутності у нього права здійснювати виконавче провадження взагалі [6, с. 64-65].

У ракурсі наведеного неможливо не згадати постанову Великої Палати Верховного Суду у справі № 904/7326/17 від 05.12.2018, в якій Верховний Суд відзначив, що системи державного та приватного виконання судових рішень не є рівноцінними та замінними. Так, для стягувача має значення, звертатися до органу державної виконавчої служби чи до приватного виконавця, адже умови співпраці з державним і приватним виконавцем різняться. Звернення до приватного виконавця забезпечує стягувачу можливість користуватися наступними гарантіями і можливостями: 1) обов'язкове страхування цивільної відповідальності приватного виконавця; 2) можливість фінансування виконавчих витрат на виконання за власний кошт приватного виконавця (тоді як орган державної виконавчої служби у разі недостатності авансового внеску завжди вимагає покриття додаткових витрат стягувачем); 3) можливість встановлення в договорі з приватним виконавцем іншого розміру додаткової винагороди чи авансового внеску, своєчасного покриття витрат, пов'язаних зі здійсненням виконавчих дій, тобто можливість передбаченим законом способом вплинути на ефективність примусового виконання важливого для нього рішення шляхом відповідної мотивації приватного виконавця. Наведена мотивація є неможливою у випадку здійснення виконавчих дій органами державної виконавчої служби [7]. Із наведеного вище виникає логічне запитання: якщо системи державного та приватного виконання судових рішень не є рівноцінними і замінними, то як же мають конкурувати державні та приватні виконавці? Чи їхня конкуренція обмежена? Питання, як видається, риторичне.

В Україні організація системи примусового виконання рішень представлена системою державних органів примусового виконання – органів державної виконавчої служби, в яких обіймають посади державні виконавці, які безпосередньо примусово виконують рішення, та системою приватних суб'єктів примусового виконання рішень – приватних виконавців. У цій статті необхідно звернути увагу на елемент системності в організації примусового виконання рішень. Під системою можна розуміти сукупність визначених елементів, між якими існує закономірний зв'язок чи взаємодія. Для об'єктів, що характеризуються як система, найважливішими рисами є внутрішня розчленованість та функціональна цілісність [8, с. 583]. Із цього погляду варто згадати, що суб'єкти примусового виконання рішень прямо диференційовані законом, проте законом щодо них визначене єдине завдання – своєчасне, повне й неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом, єдині

принципи діяльності, елементи правового захисту й гарантій здійснення діяльності (див. ст. ст. 1-5 1 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень судових рішень і рішень інших органів»). Таким чином, в організації примусового виконання рішень в Україні вимога системності подається в контексті диференціації суб'єктів такого примусового виконання, але й концепція їхньої одночасної функціональної єдності також дотримана. Проте, якщо спиратись на тезу, що між елементами системи існує зв'язок і взаємодія, то доречно звернути увагу на те, як взаємодіють елементи системи примусового виконання рішень в Україні. В цій науковій статті видається необхідним вивчити зв'язок і взаємодію між системою державних органів примусового виконання та системою приватних суб'єктів примусового виконання рішень, тобто «перехресний» зв'язок і взаємодію вузлових елементів системи примусового виконання рішень.

Приписи частин 1-2 статті 5 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень судових рішень і рішень інших органів» передбачають незалежність державного виконавця та приватного виконавця під час здійснення професійної діяльності, керування ними принципів верховенства права щодо здійснення дій виключно відповідно до закону, заборону втручання державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших осіб у діяльність державного виконавця та приватного виконавця з примусового виконання рішень. Відтак нормативно виконавець є самостійною та незалежною процесуальною фігурою. В цьому контексті слушно заважає Ю. В. Білоусов, що державні виконавці не є самостійними органами примусового виконання, а виконують обов'язки, перебуваючи у службових відносинах з органом державної виконавчої служби. Сам орган державної виконавчої служби не можна вважати незалежним, фактично він не здійснює професійної діяльності, не вчиняє виконавчі дії, оскільки таким є лише державний виконавець, який і може вчиняти нормативно обов'язкові дії, які мають характер та силу виконавчих [9, с. 92]. Дійсно, згідно з приписами чинних нормативно-правових актів, які регулюють організацію та здійснення примусового виконання рішень, саме відповідні органи ДВС визначені органами примусового виконання рішень (але не учасником виконавчого провадження), а державні виконавці – учасниками виконавчого провадження, проте без вказівки про те, що саме вони є безпосередніми суб'єктами примусового виконання рішень. Справді, важко беззастережно вести мову про незалежність державного виконавця, заборону втручання в його діяльність із примусового виконання рішень ще й тому, що він є державним службовцем, отже зобов'язаний виконувати накази (розпорядження), доручення керівників (див. п. п. 8 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про державну службу»). Начальник відповідного органу ДВС має право видати письмове доручення про передачу виконавчого провадження від одного державного виконавця до іншого в межах одного органу ДВС чи виконавчої групи, а також між державними виконавцями одного органу ДВС. При цьому перелік підстав для передачі виконавчого провадження від одного державного виконавця до іншого в межах одного органу ДВС не є вичерпним (див. п. 5 розділу V Інструкції з організації примусового виконання рішень). Проте, як видається, наведене характеризує специфіку статусу державного виконавця як державного службовця, органу ДВС як органу державної влади, в якому перший обіймає посаду. Подібні аспекти не будуть характерні, зокрема, для приватного виконавця внаслідок його статусу як суб'єкта незалежної професійної діяльності. Окремо заслуговує на увагу те, що приписи ст. 25 Закону України «Про виконавче провадження», розділу IV Інструкції з організації примусового виконання рішень передбачають

можливість створення виконавчих груп. М. В. Вінциславська визначає виконавчі групи як колективні утворення державних виконавців та відносить їх до осіб, які безпосередньо вчиняють виконавчо-процесуальні дії [10, с. 12]. Проте, згідно з вищезазначеними нормативними приписами, виконавчі групи можуть створюватися лише в органах ДВС, до їх складу можуть входити лише державні виконавці. Створення виконавчих груп із приватних виконавців чи можливість участі приватних виконавців у виконавчих групах, створюваних в органах ДВС, законодавством не передбачена. Відтак неможливим є одночасне примусове виконання того ж самого рішення державним виконавцем та приватним виконавцем, тобто одночасно в системі державних органів примусового виконання та в системі приватних суб'єктів примусового виконання рішень.

Але законодавством передбачено механізм передачі виконавчих документів та виконавчих проваджень (див. розділ V Інструкції з організації примусового виконання рішень). Приписи ст. 30 Закону України «Про виконавче провадження» передбачають, що виконання кількох рішень про стягнення коштів з одного боржника здійснюється державним виконавцем, який відкрив перше виконавче провадження щодо такого боржника в рамках зведеного виконавчого провадження. Виконання кількох рішень про стягнення коштів з одного боржника здійснюється приватним виконавцем у рамках зведеного виконавчого провадження. Щодо застосування наведених законодавчих приписів, вже висловився Верховний Суд у постанові Великої Палати у справі № 904/7326/17 від 05.12.2018, зазначивши, що положення, викладені у двох абзацах частини першої статті 30 Закону №1404-VIII, по суті становлять два логічно завершених автономних аспекти регулювання, що відносяться до предмета цієї статті, яка визначає особливості виконання кількох рішень державним або приватним виконавцем залежно від того, до кого надійшли на виконання кілька виконавчих документів щодо одного боржника. Так, положення Закону № 1404-VIII не зобов'язують приватного виконавця передавати виконавче провадження, яке перебуває у нього на виконанні, державному виконавцю з тієї підстави, що державний виконавець відкрив перше виконавче провадження щодо боржника. Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що передача виконавчого документа чи виконавчого провадження від приватного виконавця до іншого приватного чи державного виконавця може здійснюватися лише за заявою чи згодою стягувача [7]. Серед науковців-юристів вирішення проблеми виконання зведених виконавчих проваджень пропонується по-різному. Так, О. С. Снідевич, досліджуючи це питання, наводить тезу А. Ляценка щодо передбачення можливості участі в одному зведеному виконавчому провадженні як державних, так і приватних виконавців (це дасть змогу об'єднувати всі виконавчі документи в одне зведене виконавче провадження, дотримуватися вимог черговості, уникати плутанини з арештами майна боржника та його реалізації); він сам пропонує здійснювати визначення виконавця у зведеному виконавчому провадженні судом за поданням одного з виконавців або за заявою одного зі стягувачів [11, с. 80]. Наведені пропозиції досить цікаві, проте навряд чи можуть бути однозначно сприйнятими. Зокрема нині немає законодавчого підґрунтя задля здійснення примусового виконання рішень одночасно державними та приватними виконавцями, тобто нині виключається така їх одночасна діяльність, враховуючи, що кожен з них має дотримуватись принципу законності як принципу своєї діяльності (п. п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень судових рішень і рішень інших органів») та як принципу виконавчого провадження (п. п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про виконавче провадження»). Визначення виконавця у зведеному виконавчому провадженні судом (навіть за відповідною

заявою стягувача) також неможливо однозначно підтримати, оскільки: 1) якщо виконавче провадження відкрито державним виконавцем, то мають застосовуватись імперативні приписи абзацу 1 частини 1 статті 30 Закону України «Про виконавче провадження»: виконавче провадження має здійснюватися державним виконавцем, який відкрив перше виконавче провадження щодо такого боржника в рамках зведеного виконавчого провадження (тобто, тут немає предмету для судового вирішення, виконавче провадження має бути передано тому державному виконавцю, який перший відкрив виконавче провадження щодо такого боржника); 2) якщо ж виконавче провадження було відкрито приватним виконавцем, то стягувач і він сам в змозі висловити своє волевиявлення без звернення до суду щодо передачі виконавчого провадження до іншого виконавця (приватного чи державного) або залишення його в того приватного виконавця, який його веде, шляхом подання відповідної заяви виконавцю (останньому слід оперативно належним чином повідомити стягувача про існування іншого виконавчого провадження щодо того ж самого боржника). В якості прикладу вирішення ситуації щодо виведення зведеного виконавчого провадження (якщо до об'єднання у зведене ці виконавчі провадження перебували в різних виконавців – державних та приватних) можна навести досвід Литви. Зокрема в Литві за наявності підстав для об'єднання декількох виконавчих проваджень у зведене пріоритет має перший виконавець, інші зобов'язані до нього приєднатись. При цьому винагорода розподіляється наступним чином: 75 % винагороди отримує перший виконавець, а 25% – решта виконавців, які до нього приєднались. Тобто у виконавця з'являється більша зацікавленість та мотивація, оскільки сума стягнення збільшується за рахунок нових клієнтів, тому сума винагороди також зростає [12]. Такий приклад варто наслідування, оскільки, з одного боку, він забезпечує єдність виконавчого провадження щодо того ж самого боржника та дотримання прав стягувачів (зокрема щодо черговості задоволення їхніх вимог), а з іншого - не ущемляє інтерес виконавця стосовно отримання винагороди за вчинення дій із примусового виконання рішення. Однак необхідним є належне обґрунтування пропорції розподілу винагороди між виконавцями та вироблення алгоритму їхньої взаємодії.

Вищезазначене демонструє зв'язок вузлових елементів в організації системи примусового виконання рішень – системи державних органів примусового виконання та системи приватних суб'єктів примусового виконання. Він полягає в тому, що нині одночасне примусове виконання того самого рішення в системі державних органів примусового виконання та системі приватних суб'єктів примусового виконання є неможливим, оскільки чинне законодавство не містить відповідної виконавчої процедури, а кожен із наведених елементів в організації системи примусового виконання рішень зобов'язаний дотримуватись принципу законності, тобто діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, визначений законом. Проте цілком можливим є трансфер виконавчих проваджень / виконавчих документів між системою державних органів примусового виконання та системою приватних суб'єктів примусового виконання в порядку, передбаченому законом.

Також варто звернути увагу на наступне. Приписи п. п. 3 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» передбачають право виконавця з метою захисту інтересів стягувача одержувати безоплатно від державних органів, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, посадових осіб, сторін та інших учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, в тому числі конфіденційну. Тож логічно поставити питання, чи може, приміром, приватний виконавець отримувати в органі ДВС / від державного виконавця (він же посадова особа) інформацію про хід, наприклад,

іншого виконавчого провадження, яке перебуває у веденні одного з державних виконавців цього органу ДВС, яка йому необхідна для примусового виконання рішення, що перебуває в нього (тобто, приватного виконавця) на примусовому виконанні? Формально, якщо взяти конструкцію наведених законодавчих приписів, то перешкод у цьому не вбачається. Проте ці законодавчі приписи слід тлумачити та застосовувати, враховуючи інші приписи законодавства щодо організації та здійснення примусового виконання рішень. Зокрема щодо обов'язку як державного, так і приватного виконавця не розголошувати в будь-який спосіб професійну таємницю, тобто інформацію, що стала відома державному виконавцю, приватному виконавцю, помічнику приватного виконавця у зв'язку із здійсненням професійної діяльності. Державний виконавець, приватний виконавець можуть надавати іншим особам інформацію, що містить професійну таємницю, виключно у випадках і порядку, передбачених законом (абзац 3 частини 3 статті 4 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень судових рішень і рішень інших органів»). Тоді «випадок», передбачений законом для надання виконавцем іншим особам інформації, що містить професійну таємницю, прямо передбачений п. п. 3 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження». Відтак слід обговорити можливість інформаційної взаємодії між приватним виконавцем та органом ДВС. Якщо розглянути ситуацію про можливість отримання аналогічної інформації державним виконавцем від приватного виконавця в рамках реалізації права державного виконавця, передбаченого п. п. 3 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження», то все виглядає зовсім по-іншому. Буквальне тлумачення наведених приписів свідчить, що виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право з метою захисту інтересів стягувача одержувати безоплатно від: 1) державних органів, 2) підприємств, 3) установ, 4) організацій незалежно від форми власності, 5) посадових осіб, 6) сторін та інших учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, в тому числі конфіденційну. В цьому випадку маємо вичерпний перелік суб'єктів, від яких виконавець має право отримувати дані, серед яких суб'єкти незалежної професійної діяльності (саме ними є приватні виконавці) відсутні. Отже, приватні виконавці не є суб'єктами, від яких можуть отримувати дані в порядку п. п. 3 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» державні виконавці чи інші приватні виконавці, відтак вони не нестимуть відповідальності за ненадання запитуваних даних (за аналогією див. постанову Солом'янського районного суду міста Києва від 27.01.2020 у справі № 760/27886/19 [13]). Враховуючи наведене, приписи п. п. 3 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» доцільно було б доповнити положеннями щодо розширення кола суб'єктів, від яких виконавець має право отримувати дані, зокрема включення до такого кола суб'єктів незалежної професійної діяльності.

Висновки. Узагальнюючи наведене вище, слід зазначити, що в Україні організація системи примусового виконання рішень представлена двома вузловими елементами: 1) системою державних органів примусового виконання (органами державної виконавчої служби, в яких обіймають посади державні виконавці, що безпосередньо примусово виконують рішення) та 2) системою приватних суб'єктів примусового виконання рішень – приватними виконавцями. Враховуючи приписи чинного законодавства, неможливим є одночасне примусове виконання того ж самого рішення державним виконавцем та приватним виконавцем, тобто одночасно в системі державних органів примусового виконання та в системі приватних суб'єктів примусового виконання рішень. Для вирішення проблеми зведеного виконавчого провадження (якщо до об'єднання у зведене виконавчі провадження перебували в різних виконавців – державних

і приватних) пропонується наслідування досвіду Литви щодо об'єднання таких виконавчих проваджень у зведене, де пріоритет має перший виконавець, інші зобов'язані до нього приєднатись. Але має бути обґрунтовано пропорцію розподілу винагороди між виконавцями та вироблення алгоритму їхньої взаємодії. У сучасних реаліях зв'язок вузлових елементів в організації системи примусового виконання рішень (системи державних органів примусового виконання та системи приватних суб'єктів примусового виконання) ґрунтується на тому, що чинне законодавство не містить виконавчої процедури щодо одночасного примусового виконання того ж самого рішення в системі державних органів примусового виконання та системі приватних суб'єктів примусового виконання рішень. Проте цілком можливим є трансфер виконавчих проваджень / виконавчих документів між системою державних органів примусового виконання та системою приватних суб'єктів примусового виконання в порядку, передбаченому законом (механізм передачі виконавчих документів та виконавчих проваджень). Враховуючи приписи чинного законодавства, є підстави обговорювати можливість інформаційної взаємодії між приватним виконавцем та органом ДВС як репрезентаторами системи приватних суб'єктів примусового виконання та системи державних органів примусового виконання. Проте така взаємодія має бути обоюдною. Тож доцільним видається розширення кола суб'єктів, від яких виконавець має право отримувати дані (зокрема щодо включення до такого кола суб'єктів незалежної професійної діяльності). Видаються перспективними й подальші наукові розробки теми організації системи примусового виконання рішень в Україні, оскільки саме глибоке теоретичне обґрунтування та всебічне наукове вивчення є запорукою підвищення ефективності реформування примусового виконання рішень, яке нині триває в Україні.

Список використаних джерел:

1. Налуцишин В. В., Налуцишин В. В. Організація та здійснення виконання рішень судів в окремих державах Європейського Союзу. Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр. / за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. С. 78-83.
2. Поліщук М. Г., Андрієвська Л. О. Особливості виконавчого провадження за кордоном та гармонізація вітчизняного законодавства у контексті євроінтеграції. *Роль приватного права України в забезпеченні прав людини* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 29 лист. 2019 р.) / упоряд. : канд. юрид. наук М. П. Юніна. Дніпро : Видавець Біла К. О. 2019. С. 46-48.
3. Ткачук О.С. Реформи за зразками. Які моделі виконання судових рішень використовують у країнах Європи до яких змін варто рухатись Україні. Електронний ресурс. Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/print/125519-yaki_modeli_vikonannya_sudovih_rishen_vikoristovuyut_u_krain.html. Дата звернення 13.08.2020.
4. Шелевер Н. В. Особливості виконавчого провадження в країнах Європейського Союзу. *Форум права*. 2016. № 1. С. 262-266. Електронний ресурс. URL: https://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_42.pdf. Дата звернення 13.08.2020.
5. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 року №276/2015. Електронний ресурс. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text>. Дата звернення 20.06.2019.
6. Короєд С. О. Система приватного виконання судових рішень: правовий статус приватних виконавців та процесуальні особливості здійснення виконавчого провадження. Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр. / за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. С. 64-68.

7. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 904/7326/17 від 05.12.2018. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78534731>. Дата звернення: 13.08.2020.

8. Філософський енциклопедичний словник. За заг. редакцією В. І. Шинкарука. К. Абрис. 2002. 742 с.

9. Білоусов Ю. В. Виконавець як державний чиновник та суб'єкт незалежної професійної діяльності. Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр. / за ред. Ю. В. Білоусова. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. С. 89-97.

10. Вінциславська В. М. Суб'єкти виконавчого процесу та їх класифікації: проблемні питання. *Вісник Вищої ради юстиції*. № 3 (11). 2012. С. 7-16.

11. Снідевич О. С. Правове регулювання зведеного виконавчого провадження у законодавстві України про виконавче провадження. *Jurnalul juridic national: teorie ti practică*. Martie 2019. С. 77-80.

12. Зозуля Наталія. Інститут приватних виконавців в Україні: новий досвід і проблеми недосконалої реформи. *Українське право*. 20.11.2017. 10:25. Електронний ресурс. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/institut-privatnikh-vikonavtsiv-v-ukraini-noviy-dosvid-i-problemi-nedoskonaloj-reformi/. Дата звернення 11.09.2020.

13. Постанова Солом'янського районного суду міста Києва від 27.01.2020 у справі № 760/27886/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87206924?fbclid=IwAR0TrIGvGBwFsUvfLN8buHwjBsxvYkBmbNQi7kBEAudL3bUhvzd5cAgPqbs>. Дата звернення: 18.08.2020.